

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 15-06-64395-ד' ואח' נ' ד'
ת"ע 15-06-64334-ד' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון

תיק חיצוני: 23259

בפני כבוד השופטת אביבית נחמיאס

התובעים

- *. *. 1
- *. *. 2
- *. *. 3
- *. *. 4

באמצעות ב"כ עו"ד משה חנייא ו/או חיים חנייא

נגד

הנתבעים

- *. *. 1
- *. *. 2
- *. *. 3
- *. *. 4
- *. *. 5
- *. *. 6
- *. *. 7
- *. *. 8

באמצעות ב"כ עו"ד יריב ואקנין ו/או מנאר דראושה

פסק דין

- 1
- 2
- 3 1. בפני בקשה לקיום צוואת המנוח ס' ז"ל שנערכה ביום 23.9.2014 בפני רשות (נוטריון)
- 4 והתנגדות לה, בטענה להשפעה בלתי הוגנת.
- 5
- 6 **תמצית העובדות הרלבנטיות:**
- 7 2. המנוח הלך לבית עולמו ביום 6.4.2015, כבן 87 שנים כשהוא אלמן. המנוח הותיר אחריו 12
- 8 ילדים, הצדדים להליך שבפני (אשר לשם הנוחות יקראו בשם הפרטי).
- 9 3. אשתו של המנוח, גבי מ' ז"ל (להלן גם: "המנוחה") הלכה לעולמה ביום 7.5.2009.
- 10 4. הבקשה לקיום הצוואה הוגשה ע"י התובעים – ארבעה מילדיו של המנוח, וההתנגדות
- 11 הוגשה ע"י שמונת ילדיו האחרים.
- 12 5. בבית ההורים (המורכב משתי דירות האחת מעל השניה) התגוררו אף שניים מילדיו של
- 13 המנוח: נתבע 4, אשר התגורר שם במשך מרבית חייו (למעט תקופות קצרות) בין היתר,
- 14 בשל קשיים שונים לרבות קשיי פרנסה והעדר עבודה קבועה, ונתבע 3 אשר התגורר
- 15 עימו מאז גירושיו, במשך כ-15 שנה. יצויין כי נתבע 4 ונתבע 3 לא שילמו דמי שימוש
- 16 אולם נשאו בעלויות החשמל והמים.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 15-06-64395-ד' ואח' נ' ד'
ת"ע 15-06-64334-ד' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון

תיק חיצוני: 23259

- 1 6. אין חולק כי המנוח ערך שלוש צוואות, ובשלושתן חילק את רכושו בצורה לא שווה בין
- 2 ילדיו:
- 3 7. **ביום 7.4.2013** ערך המנוח צוואה בעדים מסגרתה ציווה את זכויותיו בבית המגורים (שתי
- 4 הדירות) לארבעה מילדיו. את זכויותיו הכספיות ציווה בצורה לא שווה בין שאר ילדיו
- 5 כאשר חלק מהכסף יועד לאזכרות עבורו ועבור אשתו המנוחה. כן ניתנו הנחיות באשר
- 6 לספר תורה שכתב.
- 7 8. בהמשך, ערך המנוח צוואה בעדים **ביום 3.3.2014**. תוכנה של צוואה זו דומה לצוואה
- 8 הקודמת למעט שינויים קלים.
- 9 9. כשבעה חודשים לאחר מכן, **ביום 23.9.14**, ערך המנוח צוואה נוטריונית בפני הנוטריון עו"ד
- 10 ע'.
- 11 10. בצוואתו זו, היא הצוואה מושא ההליך שבפני, ציווה המנוח את כל עיזבונו בחלקים שונים,
- 12 לשלושה מילדיו - התובעים 1-3.
- 13 11. כאמור, שישה חודשים לאחר מכן, ביום 6.4.2015, הלך המנוח לעולמו.
- 14 12. ביום 28.4.15 הגיש התובע מס' 1 לרשם לענייני ירושה, בקשה לקיום הצוואה.
- 15 13. ביום 21.5.2015 הגישו התובעים התנגדותם לקיום הצוואה.
- 16 14. ההליכים התנהלו תחילה בפני כב' השופט ארנון קימלמן, ובהמשך, בשל שינויים בעבודת
- 17 בית המשפט, הועבר התיק לטיפול מותב זה.
- 18 15. יצויין כי בין האחים שררה מערכת יחסים עכורה, ואף את השבעה קיימו בשני בתים שונים
- 19 (פרוטוקול הדיון מיום 21.06.16 עמ' 3 ש' 25-26). היחסים המתוחים בין שני "המחנות"
- 20 השתקפו הן בהליך עצמו לרבות בהתנהלותם הדיונית (בעניין זה הפרוטוקולים מדברים
- 21 בעד עצמם במהלכם צעקו הצדדים זה על זה, ולעיתים בית המשפט נאלץ להוצאת מי
- 22 מהם מהאולם). כן נדרש בית המשפט להוצאת צווי הגנה (בין נתבע 4 לתובע 1) אשר
- 23 תוקפם הוארך מעת לעת בהסכמה (ה"ט 15-04-27951, ה"ט 16-09-35135). כן הגישה
- 24 תובעת 3 תביעה כספית לפי חוק איסור לשון הרע, התשכ"ה-1965, כנגד נתבע 4 בעקבות
- 25 קללות מצידו עת נכנסה לבית המנוח. התביעה נמחקה בהמלצת בית המשפט לאחר
- 26 התנצלות (תמ"ש 15-09-17306). ככל הנראה הרקע לסכסוך היתה מחלוקת בין האחים
- 27 בעניין חתימת תצהיר הסתלקות מעיזבונו של האם לטובת אביהם, וביטול
- 28 ההסתלקות, אם כי לטענת נתבעת 7, המשבר ביחסיה עם תובע 1 היה הרבה לפני
- 29 הסכסוך עם שאר האחים (עמ' 41, שורה 27).
- 30 16. בפרוטוקול הדיון מיום 21.2.2017 צמצמו המתנגדים את עילות ההתנגדות (אשר לכתחילה
- 31 נטענו אף בהתייחס להעדר כשרות של המנוח), והתמקדו בטענה להשפעה בלתי הוגנת.
- 32

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 15-06-64395-15 ד' ואח' נ' ד'
ת"ע 15-06-64334-15 ד' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון

תיק חיצוני: 23259

תמצית טענות הצדדים:

- 1
- 2 17. לטענת המתנגדים, בעת עריכת הצוואה, המנוח היה נתון להשפעה בלתי הוגנת מצד בנו
- 3 תובע 1, אשר היה אדם אלים וכוחני, ועל כן אין המדובר בצוואה שנעשתה מרצון
- 4 מוחלט וחופשי של המנוח.
- 5 18. עוד טענו כי שלוש הצוואות נעשו בסמיכות ותוך שינוי קיצוני ברצון המצוה במהלך תקופה
- 6 קצרה, דבר המעיד על העדר גמירות דעת באשר לתוכנה.
- 7 19. המתנגדים טענו כי מצבו הבריאותי של המנוח היה ירוד, הוא טופל בכדורים עפ"י מרשם,
- 8 לא דיבר את השפה העברית אלא מרוקאית – שפה אותה הנוטריון אינו דובר, ובנוסף
- 9 היה עיוור, ולא ידע כלל קרוא וכתוב.
- 10 20. הגם שנכתב כי הצוואה תורגמה למרוקאית, עורך הצוואה כאמור לא דובר שפה זו ולא נכח
- 11 בחדר מתורגמן.
- 12 21. הצוואה נערכה כאשר המנוח היה ברגע אחד של כעס, בעוד במהלך חייו הביע רצונו לחלק
- 13 את רכושו שווה בשווה בין ילדיו, כאשר הונחה ע"י עורך הצוואה. עוד נטען כי קיימת
- 14 היכרות בין עורך הצוואה לתובע 1 והוא היה אף לקוח שלו.
- 15 22. התובעים דחו מכל וכל את טענות המתנגדים. לטענתם אילו היה תובע 1 בעל השפעה היה
- 16 מפעיל את כוחו על מנת לקבל את הרכוש עוד בחייו של האב. הליך החתימה על
- 17 הצוואה נעשה ללא דופי, בפני נוטריון, והוא אף צולם בצילום מעידה כי הצוואה
- 18 אכן משקפת את רצונו של המנוח, שהיה צלול.
- 19 23. מעבר לכך שהמנוח מדבר עברית, טענו התובעים כי עורך הצוואה עשה שימוש במילים
- 20 פשוטות המוכרות בשפה הערבית על כל גווניה, ורוב השיחה התנהלה ביניהם בעברית.
- 21 24. טענת המתנגדים להשפעה בלתי הוגנת הינה ספקולטיבית וגירסאותיהם בפני בית המשפט
- 22 היו סותרות בעיניים רבים.
- 23 25. יישום המבחנים שנקבעו בפסיקה הנוגעת להשפעה בלתי הוגנת מוביל למסקנה כי המנוח
- 24 לא היה נתון להשפעה שכן היה עצמאי, ביקר בבית הכנסת, הלך לשוק, בישל באופן
- 25 עצמאי ולא נזקק לסיוע, לא היה כל נתק בין המנוח לחבריו ובני משפחתו. כן נטען כי
- 26 נסיבות עריכת הצוואה מעידות על הליך תקין.

נטל ההוכחה:

- 27
- 28
- 29 26. בהתאם להוראת סעיף 25 (א) לחוק הירושה תשכ"ה-1965, "התקיימו מרכיבי היסוד
- 30 בצוואה, ולא היה לבית המשפט ספק כי היא משקפת את רצונו החופשי והאמיתי של
- 31 המצוה, רשאי הוא בהחלטה מנומקת לקיימה, אף אם נפל פגם בפרט מן הפרטים או

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 64395-06-15 ד' ואח' נ' ד'
ת"ע 64334-06-15 ד' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון

תיק חיצוני: 23259

- 1 בהליך מן ההליכים המפורטים בסעיף 19, 20, 22, או 23 או בכשרות העדים או בהעדר
2 פרטים מן ההליכים כאמור".
- 3 27. בהתאם להלכה הפסוקה, צוואה שמתקיימות בה כל הדרישות הצורניות על פי הדין, עומדת
4 לה חזקת כשרותה, והנטל להוכיח, כי היא בטלה, מוטל על המתנגד לקיומה (ר' ע"א
5 2098/97 **בוסקילה נ' בוסקילה**, פ"ד נ"ח (3) 873; ע"א 130/79 **עוזרי נ' עוזרי** פ"ד ל"ג
6 (2) 346; ת"ע 41494-06-16 **ט.ח.א נ' ז.א.** (11.02.2018) וההפניות שם).
- 7 28. באשר להשפעה בלתי הוגנת, הכלל הוא שנטל ההוכחה לקיומה של השפעה בלתי הוגנת על
8 המצווה מוטל על הטוען לקיומה (ע"א 245/85 **אנגלמן נ' קליין**, פ"ד מג (1) 772, 778)
9 "ולא די בהוכחת חשש בלבד להשפעה זו" (ע"א 53/88 **מנלה נ' ברונדווין**, פ"ד מו(1), 48,
10 50).
- 11 29. בשל המשקל המכריע שיש לקביעה על מי מוטל נטל ההוכחה, יש לבחון בחינה מדוקדקת
12 אם הנסיבות, כפי שהוכחו בראיות, מצדיקות העברת נטל ההוכחה מהמתנגד לקיום
13 הצוואה למי שמבקש לקיימה. בחינה זו מחייבת את בית המשפט לעמוד על ההבחנה
14 בין נסיבות חיצוניות המצביעות על השפעה לגיטימית וטבעית על רצונו של המצווה לבין
15 נסיבות שעל פניהן מקימות חשש להשפעה פסולה הפוגעת ברצונו החופשי של המצווה,
16 שיש בה כדי להביא לביטול הצוואה. ע"א 2500/93 **יעל שטיינר נ' המפעל לעזרה**
17 **הדדית של ארגון עולי מרכז אירופה**, נ(3) 338 (1996). בע"א 423/75 **בן נון נ' ריכטר**
18 **ואח'**, פ"ד לא(1) 372, 378), עמד בית המשפט על הגדרת הנסיבות המעבירות את נטל
19 ההוכחה, ונקבע כי "כאשר הנסיבות האופפות את המקרה מצביעות על קיומה של תלות
20 של אדם אחד בזולתו, שהיא כה מקיפה ויסודית שניתן להניח כי נשלל רצונו החפשי
21 והבלתי-תלוי של אותו אדם במה שנוגע ליחסים שבינו לבין הזולת, כי אז אפשר לאמר
22 שעשייה או פעולה שהיא בעליל לטובתו של זה האחרון היא תוצאה של השפעה בלתי-
23 הוגנת מצדו, אלא אם הוכח היפוכו של דבר". כלומר, במקרה כזה חובת ההוכחה על
24 אי-קיומה של השפעה בלתי-הוגנת עוברת אל שכמו של המבקש לקיים את המעשה או
25 הפעולה.
- 26 30. בענייננו, מדובר בצוואה בפני רשות (נוטריון) אשר לא נפל בה כל פגם פורמלי. לפיכך, חזקה
27 על הצוואה שצוואת אמת היא ועל הנתבעים מוטל נטל השכנוע להוכיח התקיימות
28 הפגם הנתען בהתנגדותם, ואשר צומצם, כאמור, לעילת השפעה הבלתי הוגנת. כמו כן,
29 על הנתבעים מוטל נטל הבאת הראיות להוכחת עילת התנגדותם (ש' שוחט, **פגמים**
30 **בצוואות** 2016, בעמ' 187-182).

השפעה בלתי הוגנת:

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 64395-06-15 ד' ואח' נ' ד'
ת"ע 64334-06-15 ד' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון

תיק חיצוני: 23259

- 1 31. בהתאם לפסיקה, ההשפעה הבלתי הוגנת הינה אחד מאותם פגמים שיש בהם כדי להביא
2 לפסלות צוואה. קיומה של השפעה בלתי הוגנת שוללת למעשה את רצונו החופשי
3 והאמיתי של המנוח באופן שתוכנה של הצוואה, לא מהווה ביטוי לרצונו של המנוח,
4 אלא לרצונו של המשפיע (ת"ע 5428-06-14 עזבון המנוחה א' י' ז"ל נ' י' י' (22.02.2016)
5 וההפניות הרבות שם).
- 6 32. ההבדל בין השפעה לגיטימית לבין השפעה בלתי הוגנת הוא לעתים מעורפל ולא ניתן
7 לתחימה חד-משמעית. הוא נמצא בתחום קביעה ערכית נורמטיבית וקשור במהותה
8 של הגינות, ע"פ מושגים של מוסר אישי וחברתי (ע"א 4902/91 גודמן ואח' נ' ישיבת
9 שם בית מדרש גבוה להוראה ודיינות על שם הרב שלמה מוסאיוף זצ"ל בירושלים,
10 פ"ד מט (2) 441). המשמעות הינה כי מעבר להוכחת קיומה של השפעה ברמה
11 העובדתית, על בית המשפט להשתכנע מנסיבותיה של אותה השפעה בקיומו של מרכיב
12 בלתי הוגן שיש בה וכי הצוואה היתה פועל יוצא של אותו מרכיב. יודגש כי חשש
13 לקיומה של ההשפעה הבלתי הוגנת והעלאת סברות וחשדות בעלמא תוך הסתמכות
14 כאמור על העובדה שנושלו יורשים לטובת זוכים אחרים, אין בהם כדי להביא לבטלותה
15 של הצוואה מטעם זה (ע"א 53/88 בעניין מנלה הנ"ל).
- 16 33. בדנ"א 1516/95 מרום נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד נב (2) 813 פרט כב' השופט מצא
17 את מבחני המשנה שיש בהם כדי לסייע לבית המשפט לקבוע אם בעת כתיבת צוואתו
18 היה המצווה נתון להשפעה בלתי הוגנת: מבחן התלות והעצמאות, מבחן התלות
19 והסיוע, קשרי המצווה עם אחרים ונסיבות עריכת הצוואה.
- 20 34. הודגש כי בתלות, כשלעצמה, אין משום ראיה מספקת לקיומה של השפעה בלתי הוגנת, ואף
21 לא להקמת חזקה בדבר קיומה "לא התלות היא העיקר, אלא ההסתברות שהתלות
22 שללה את רצונו החופשי של המצווה".
- 23 35. בהתקיים המאפיינים של המבחנים האמורים במקרה נתון, מוקמת חזקה לכאורה בדבר
24 קיומה של השפעה בלתי הוגנת. חזקה זו מעבירה את נטל הבאת הראיות על שכמו של
25 מבקש הקיום לסתור את אותה חזקה תוך שלילת קיומם של אותם מאפיינים שהקימו
26 את החזקה או תוך שלילת קיומה של "אי ההגינות" בהשפעה חרף קיומם של אותם
27 מאפיינים.
- 28 36. ואולם, נטל השכנוע מוטל כל כולו על שכמו של המתנגד והוא שצריך לשכנע את בית
29 המשפט שהמצווה עשה את צוואתו שלא מתוך רצון חופשי אלא מחמת השפעה בלתי
30 הוגנת, והוא זה שחייב לעמוד בנטל זה גם אם כשל מבקש הקיום ב'הבאת ראיותיו
31 לסתור', נטל שעבר אליו עם הקמתה של החזקה (דנ"א 1516/95, בעמ' 845).

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 15-06-64395-ד' ואח' נ' ד'
ת"ע 15-06-64334-ד' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון

תיק חיצוני: 23259

- 1 37. כן נקבע כי לצורך הכרה בקיומה של השפעה בלתי הוגנת אין הכרח כי יתקיימו כל
2 המבחנים שפורטו לעיל. למעשה, די בקיומם של חלק מהמבחנים האמורים כדי להצביע
3 על קיומה של השפעה כאמור ובמקביל רשאי בית המשפט לעשות שימוש במבחנים
4 נוספים לגיבוש הכרעתו.
- 5 38. בבע"מ 4459/14 פלונית נ' פלוני (6.5.15) נקבע כי ראוי לבחון את סוגיית ההשפעה הבלתי
6 הוגנת כמכלול. אמנם הנטל להוכיח עילת פסלות זו רובץ על המבקש את פסלות
7 הצוואה אולם לא פעם הראיות הן נסיבתיות. לעיתים "חוטם שונים" של עילות שונות
8 – הגם שלא היה בכוחם לבסס עילה עצמאית – יכולים להישזר יחד לרבדים המחזקים
9 ומבססים קיומה של ההשפעה הבלתי הוגנת העולה כדי שלילת הבחירה החופשית של
10 המצווה. מדובר במבחן דינאמי ורחב קשת החיים.

11

12

13

יישום המבחנים שנקבעו בפסיקה:

14

15

מבחן התלות והעצמאות:

- 16 39. מאחר ש"תלות" ועצמאות" הינם שני מושגים הופכיים, מדובר במבחן של מידה, ובמסגרתו
17 על בית המשפט לבחון האם המצווה, בתקופה הרלוונטית לעשיית הצוואה, היה עצמאי
18 הן מהבחינה השכלית-הכרתית והן מהבחינה הפיזית, ועד כמה היה עצמאי. ככל
19 שהמצווה היה עצמאי יותר באותה תקופה מכל אחת משתי הבחינות האמורות תתחזק
20 הנטייה לשלול את קיומה של תלות המצווה בנהנה ולהיפך. הדגש הוא על העצמאות
21 השכלית-הכרתית. ייתכן שעצמאותו מבחינה שכלית-הכרתית תחפה על תלותו הפיזית
22 ותוביל למסקנה כי חוסר העצמאות או התלות הפיזית לא גרע כלל מעצמאותו.
- 23 40. במקרה זה הנתבעים ניסו לטעון כי המנוח סבל ממצב בריאותי ירוד אולם מעבר לטענות
24 כלליות בעניין יתר לחץ דם (עמ' 46, שורה 4). או כולסטרול (עמ' 118 ש' 13), לא עלה
25 בידם להביא ראשית ראיה לכך שהמנוח לא היה כשיר מבחינה קוגניטיבית ונפשית
26 לערוך צוואה או שמצבו הרפואי היה ירוד באופן שהיווה כר נוח להשפעת מי מהנתובעים
27 עליה. כן לא הובא מסמך רפואי המעיד כי המנוח לא עצמאי לא מבחינה פיזית ולא
28 מבחינה שכלית הכרתית.
- 29 41. נהפוך הוא - הוצגה תעודה רפואית מיום 24.02.14 אשר אישרה כי המנוח נבדק באותו היום
30 וכי הוא בהכרה מלאה, אחראי על מעשיו וכשיר לעשות פעולה בפני נוטריון. כן הוצג
31 סיכום מידע רפואי מיום 21.09.14, לפיו המנוח צלול בדעתו, ואחראי על מעשיו
32 ומתפקד באופן עצמאי.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 15-06-64395-06 ואח' נ' ד'
ת"ע 15-06-64334-06 נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון

תיק חיצוני: 23259

- 1 42. ממכלול הראיות שהובאו בפני עולה כי המנוח היה עצמאי לחלוטין, בכל תחומי חייו. כך,
2 למשל:
- 3 43. מר *** , גבאי בית הכנסת, העיד כי המנוח היה מתפלל שלוש תפילות בבית הכנסת (עמ' 106
4 ש' 1 ואילך) ואף היה לו שם מקום קבוע. כך ציין כי היה מגיע לבית הכנסת לבד והם היו
5 משוחחים על ענייני בית הכנסת, והצהיר כי יום לפני מותו הגיע לתפילת ערבית כשהוא
6 נקי ומסודר. מר *** , גבאי נוסף בבית הכנסת העיד דברים דומים (עמ' 107 ש' 18
7 ואילך). שני הגבאים העידו כי המנוח היה מזמין אותם לאזכרות שהיה עורך בביתו. מר
8 *** , העיד כי המנוח היה מתפלל בבית הכנסת הנמצא במרחק כמה דקות הליכה (עמ'
9 13, שורות 1-6). נתבעת 7, העידה כי אביה היה שוהה במהלך כל יום הכיפורים בבית
10 הכנסת, למעט הפסקת צהריים (עמ' 42, שורות 18-20), נתבע 3, אשר התגורר עם
11 המנוח, אף העיד כי המנוח הלך לבית הכנסת ביום ראשון וגם ביום שני - היום בו נפטר
12 (עמ' 60, ש' 18-21). נתבע 1 העיד כי האב היה הולך לבדו לבית הכנסת, "עם מקל ולאט
13 כמו אדם מבוגר" (עמ' 70 ש' 20). אף מר *** , אשר צילם את עריכת הצוואה, העיד כי
14 הכיר את המנוח היכרות שטחית, בהיותם מתגוררים בצ', ראה אותו בבית כנסת
15 כשצילם טקס עלייה לתורה וראה אותו מספר פעמים בא לבית הכנסת.
- 16 44. נתבע 2 אישר בחקירתו הנגדית, כי בביקוריו אצל אביו המנוח, היה שותה תה או קפה
17 ואוכל מה שהמנוח הגיש לו ומה שהמנוח "בישל באופן אישי" (עמ' 17, שורות 22-23).
18 נתבעת 7 העידה כי המנוח היה זה שמזמין קייטרינג לאזכרותיה של אשתו (עמ' 43,
19 שורה 1).
- 20 45. נתבע 3 שהיה מתגורר עם המנוח העיד כי המנוח היה מכין את האוכל שלו לבד, מבשל
21 ומוסק זיתים וכובש אותם (עמ' 56, שורות 1-4). כך ר' עדות הבן אשר לפיה המנוח היה
22 מכין סלטים, חמוצים וזיתים (עמ' 111 ש' 28-31) ועדות הבת תובעת 3 לפיה אביה בישל
23 לבד (עמ' 114 ש' 25 ואילך)
- 24 46. הבן נתבע 4 אישר, כי המנוח היה מכין לעצמו אוכל (עמ' 25, שורה 15), המנוח היה צופה
25 בטלוויזיה (עמ' 26, שורות 7-9) ואף אישר כי מידי יום ביקרה המטפלת ממט"ב את
26 המנוח בשעות הבוקר ואם הייתה לה בעיה היא הייתה מתקשרת למנוח על מנת לעדכנו
27 (עמ' 27, שורות 11-16).
- 28 47. אין חולק כי המנוח היה הולך לשוק לבדו ואף השתמש בתחבורה ציבורית להגיע לשוק,
29 כאשר עד לתחנת האוטובוס היה הולך ברגל (עדות נתבע 4, עמ' 38 שורות 8-13; עדות
30 נתבע 3 עמ' 56, שורות 7-15, עדות נתבע 1 עמ' 70 ש' 15).
- 31 48. נתבע 6, אישר כי ראה את אביו המנוח ארבעה ימים לפני שנפטר, כאשר במסגרת העבודה
32 נסע וראה אותו בתחנת האוטובוס בעיר *** , שם כנראה עשה קניות ומאחר שהמתין

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 15-06-64395-ד' ואח' נ' ד'

ת"ע 15-06-64334-ד' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון

תיק חיצוני: 23259

- 1 לאוטובוס, לקח אותו ברכבו לביתו ואף עזר לו להוריד את המוצרים שרכש (עמ' 61, ש'
2 (29-32).
- 3 49. הטענות כי המנוח היה עיוור לא עולות בקנה אחד עם העובדה שאינה שנויה במחלוקת,
4 שהמנוח היה צופה בטלוויזיה ולטענת נתבע 3 שהתגורר עימו היה צופה בעיקר בערוץ
5 של מרוקו ובערוץ 2 (עמ' 55, שורות 20-22) ואף היה מפעיל לבדו את הטלוויזיה עם
6 שלט, הלך לבדו ללא עזרה לבית הכנסת ולשוק כפי שפורט לעיל וע"פ הנטען אף היה
7 מסוגל לספור את המזומנים שהחזיק בבית (ר' עדות נתבע 4 שלטענתו היה רואה את
8 המנוח סופר את הכסף המזומן שהיה אצלו בבית פעם פעמיים בשבוע (עמ' 34, שורות 2-
9 (23)).
- 10 50. אף המטפלת הגב' ג'מילה, אשר עבדה בבית המנוח שלוש שנים במשך שתיים מדי יום,
11 העידה כי היתה משוחחת עם המנוח וצופה עימו בטלוויזיה. העידה כי הוא היה מבשל
12 לבדו והולך לשוק לבד (עמ' 102 ש' 3-4).
- 13 51. באשר לטענה בעניין העדר הזכרון של המנוח: לטענת נתבע 1 (סעיף 10 לתצהירו) חרף
14 קשריו ההדוקים עם חבר ילדות של המנוח, מר יוסף, במפגש ביניהם בחתונה המנוח
15 כלל לא זכר את מר יוסף. טענה זו אין בה כל ממש. ראשית יובהר כי אף לפי תצהירו של
16 מר יוסף (אשר רובו כלל לא התמקד בעניינים הרלבנטיים לתובענה) לא נראה כי מדובר
17 בקשרים הדוקים, אלא בהיכרות בעבר הרחוק ממרוקו שם ע"פ הנטען התגורר המנוח
18 ליד הוריו של מר יוסף. עשרות שנים לאחר מכן חודש הקשר באמצעות קרובת משפחה
19 של מר יוסף, והתקיימו שתי שיחות טלפונית לצורך בקשת סיוע בקבורת עצמות אביו
20 המנוח של מר יוסף. מעבר לכך נפגשו באירועים נקודתיים (בתצהיר נטען כי נפגשו
21 באזכרות של אביו המנוח של מר יוסף ובהילולות של הרב אבוחצירא זצ"ל ואילו
22 בעדותו טען מר יוסף כי נפגש עם המנוח 4-5 פעמים בהילולה של הרב אבוחצירא).
23 העובדה כי המנוח לא זיהה את מר יוסף בחתונת נכדתו של המנוח (ביתו של הבן נתבע
24 1) אינה יכולה להעיד על העדר כשירות של המנוח וספק אם יש בה כדי לתמוך בטענה
25 להעדר זכרון.
- 26 52. מהראיות שנפרסו בפני בית המשפט עולה כי במועד עריכת הצוואה המנוח היה כשיר
27 לחלוטין, פעל בצורה עצמאית במכלול תחומי חייו, ולא היה תלוי באיש.
- 28
- 29 **מבחן התלות והסיוע:**
- 30 53. כאשר מתברר שהמצווה לא היה עצמאי ועקב כך נזקק לסיוע הזולת, מתעורר צורך לבחון
31 אם הקשר שהתקיים בינו לבין הנהנה התבסס על מתן הסיוע שהמצווה נזקק לו. אם

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 15-06-64395-06 ואח' נ' ד'
ת"ע 15-06-64334-06 נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון

תיק חיצוני: 23259

- 1 היה זה הנהנה אשר סייע למצווה להתגבר על קשייו ומגבלותיו, ייטה בית המשפט
2 לקבוע שהמצווה היה תלוי בנהנה (דנ"א 1516/95 בעמ' 828).
- 3 54. בהתאם לפסיקה, סיועו של אדם אחד עלול להעמיד את המצווה במצב של תלות מוחלטת
4 באדם המסייע לו. לפיכך, במסגרת מבחן משנה זה יש לבחון האם הנהנה היה היחיד
5 שסייע למצווה בכל צרכיו או שהמצווה הסתייע גם באחרים. הדעת נותנת, שכאשר
6 אנשים אחרים חולקים ביניהם את מטלות הסיוע, מידת התלות של המצווה בכל אחד
7 מהם היא מטבע הדברים קטנה יותר ומתמעט החשש להיווצרות תלות העלולה להיות
8 פתח להשפעה בלתי הוגנת (ת"ע 14-06-5428 עזבון המנוחה א' י' ז"ל נ' י' י'
9 (22.02.2016) וההפניות שם).
- 10 55. כפי שפורט לעיל, המנוח היה מתפקד באופן עצמאי, והסתייע במטפלת (מטעם המל"ל)
11 שהגיעה לביתו מדי יום למשך שעותיים, ובעיקר ניקתה את ביתו ושוחחה עימו.
- 12 56. הצדדים הרבו לפרט את טיבה של העזרה שכ"א מהם העניק למנוח ולאיים המנוחה, ככל
13 הנראה משום שהמנוח ציין בצוואתו כי ילדיו שהודרו, יהנו מחלקם בעזבונו של אימם
14 המנוחה, למרות שכמעט ולא ביקרו את אימם ולא סייעו לו בתשלומים לבית האבות בו
15 שהתה 12 שנים.
- 16 57. כך, טען נתבע 1 כי הוא זה אשר סייע למנוח, ליווה אותו לטיפולים רפואיים שונים לרבות
17 ניתוח להחלפת ברכיים, השתלת קרנית והעלאת עצמותיו של אביו ממרוקו (סעיף 12
18 לתצהירו), לעומת האחות תובעת 3 אשר סייעה לאב בניקיון ביתו תמורת כסף (סעיף 13
19 לתצהיר נסים).
- 20 58. נתבעת 7 הצהירה כי נהגה לבקר את אימה לעיתים קרובות כשהיא היתה בין החיים, ניקתה
21 את בית הוריה לפסח מדי שנה ע"ח זמנה הפרטי. נתבע 3 אשר התגורר, כאמור, בבית
22 המנוח שנים רבות טען כי דאג לצרכיו באופן כללי, "ישב לידו לאחר שעות העבודה,
23 הגיש לו אוכל, העיר אותו כשנרדם מול הטלוויזיה" (סעיף 3 לתצהיר).
- 24 59. טענות אלה של המתנגדים בצירוף הטענות לביקורים שערכו בבית המנוח על בסיס קבוע,
25 והטענות שהמנוח היה מתפקד באופן עצמאי בכל תחומי חייו כפי שפורט בהרחבה
26 לעיל, שומטות את הקרקע תחת טענתם לתלות מוחלטת של המנוח בתובע 1.
- 27 60. לא נטען וממילא לא הוכח כי הקשר בין תובע 1 למנוח היה מבוסס על סיועו הבלעדי של
28 תובע 1 בטיפול במנוח. קשה להצביע על סיוע בתחום מסויים שהמנוח נזקק לו, שכן כפי
29 שהובא בהרחבה לעיל – המנוח תפקד בצורה עצמאית לחלוטין. יוטעם כי נתבע 3
30 שהתגורר עם המנוח כ-15 שנה, אישר כי אם המנוח היה זקוק לרופא – תובע 1 היה
31 מסייע לו, אבל רוב הזמן המנוח היה הולך לקופת חולים באוטובוס. כלומר אף בתחום
32 הרפואי לא נזקק המנוח לסיוע רב.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 15-06-64395-06 ד' ואח' נ' ד'

ת"ע 15-06-64334-06 ד' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון

תיק חיצוני: 23259

- 1 61. הוכח בפניי כי במועד עריכת הצוואה, היה המנוח עצמאי ולא נזקק לסיוע הזולת מבחינה
2 שכלית הכרתית. במקרה זה לא הוכחה כל תלות של המנוח לא בנהנים ולא באחרים (ר'
3 דברי נתבע 2 בחקירתו, לפיהם המנוח לא אהב להיות נטל על אחרים (עמ' 18, שורה
4 16)). אף אם היו הנתבעים מוכיחים שהמנוח היה תלוי רק בתובע 1, לא היה בכך די,
5 והיה עליהם להוכיח שהתלות שללה את רצונו החופשי של המנוח. זאת כמובן לא
6 הוכח.
- 7 62. בשולי הדברים יוטעם, כי המתנגדים התמקדו בעדויותיהם בהשפעתו הרעה שהיתה לתובע
8 1 על המנוח, יחד עם זאת אין להתעלם מכך שבצוואה היו שלושה נהנים עיקריים: תובע
9 1, תובע 2 ותובעת 3, ולגבי השניים האחרונים לא נטענה כל טענה של תלות של המנוח.
- 10 63. לסיכום נקודה זו מהראיות שהובאו בפני עולה כי המנוח לא היה תלוי באיש במועד עריכת
11 הצוואה, ואף מבחן זה אינו יכול לסייע למתנגדים בטענתם לקיומה של השפעה בלתי
12 הוגנת.
- 13
14 מבחן קשרי המצווה עם האחרים:
- 15 64. במסגרת מבחן משנה זה, נבחנת שאלת בידודו של המנוח כחלק משאלת התלות. ככל
16 שיתברר, כי בתקופה הרלבנטית לעריכת הצוואה היה המצווה מנותק לחלוטין מאנשים
17 אחרים או שקשריו עם אחרים היו מועטים ונדירים, תתחזק ההנחה בדבר תלותו של
18 המצווה בנהנה ללא קשר לגורם או לסיבה שהביאו לבידודו. עצם הבידוד של המצווה
19 מן העולם יש בו כדי להגביר את תלותו בנהנה (דנ"א 1516/95 בעמ' 829).
- 20 65. חרף טענותיהם של המתנגדים, כי תובע 1 היה מבודד את המנוח, אין חולק כי המנוח היה
21 מגיע לאירועים משפחתיים, היה מתפלל מדי יום בבית כנסת, היו לו קשרים עם
22 מתפללים אחרים, ובני המשפחה ומכרים נוספים ביקרו אותו בצורה חופשית. עוד יוזכר
23 כי שניים מבניו של המנוח – המתנגדים בהליך זה – התגוררו עימו, ועימם היה למנוח
24 קשר יומיומי.
- 25 66. מהראיות שהובאו אין ספק, כי המנוח לא היה מבודד וכי קיים קשרים עם אנשים רבים
26 מעבר לנהנים. כך, למשל:
- 27 67. נתבע 1 ציין שהיה מגיע למפגשים אצל אביו, מעבר למפגשים באזכרות (עמ' 73, ש' 19-
28 21). העד מטעם המתנגדים, מר ***, העיד כי היה מבקר את המנוח בתדירות של אחת
29 לחודשיים, בשעות הערב, והיה משוחח עמו שעות ארוכות, כאשר הפעם האחרונה
30 שביקר אותו הייתה חודש לפני מותו (עמ' 12, שורות 29-31; עמ' 13, שורות 16-9). אף
31 נתבע 2 אישר כי היה מבקר את אביו אחת לשבועיים-שבועיים וחצי, יושב ומפטפט
32 איתו עשר דקות-רבע שעה (עמ' 17, שורות 20-14). נתבעת 7 אישרה כי נהגה לבקר את
33 אביה פעם בחודש, למעט בשנתיים האחרונות בשל מחלתה (עמ' 42, שורות 24 ואילך),

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 15-06-64395-06 ואח' נ' ד'
ת"ע 15-06-64334-06 נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון

תיק חיצוני: 23259

- 1 אולם בתקופה זו הייתה משוחחת עמו טלפונית (עמ' 43, שורות 18-22).הבן נתבע 4
2 אישר, כי המנוח היה נוהג לנעול בחדרו פיצוחים ועראק והיה משתמש בזה מתי שהיה
3 רוצה וכשהיו באים אורחים (עמ' 30, שורה 29). כן אישר נתבע 4, כי מספר חברים של
4 הבן תובע 1 היו באים לבקר עמו את המנוח (עמ' 32, שורות 8 ואילך).
- 5 68. אכן, אופיו של הקשר בין המנוח לכל אחד מ-12 ילדיו, היה שונה באופיו ובתדירות
6 הביקורים. יצוין כי חלק מהאחים אינם מתגוררים בעיר *** או בקרבתה, חלקם ע"פ
7 טענתם היו במצב בריאותי שלא אפשר ביקורים סדירים בבית המנוח (נתבעת 7, נתבע
8 1), ואחרים טענו שבשל עיסוקיהם הרבים תדירות ביקוריהם אצל המנוח הייתה נמוכה
9 (יעקב עמ' 62, שי 6-11). יחד עם זאת, הדבר טבעי, ואינו מעיד בידוד של המנוח.
- 10 69. ויודגש: יסוד אי ההגינות שבהשפעה לא נלמד, מתוכנה של הצוואה או מהתוצאות אותן
11 מבקש המשפיע להשיג. יסוד אי ההגינות נלמד מנסיבות הפעלתה של ההשפעה. בידודו
12 של המצווה וניתוקו מאחרים, כמבחן משנה למבחן התלות והסיוע מגבירים את התלות
13 של המצווה בנהנה וצובעים את נסיבות ההפעלה של ההשפעה בצבעים של אי הגינות
14 (עמ"ש 10-11-36529-11 ב.ש.מ.נ' ש.מ. 28.02.2012).
- 15 70. משהוכח כי המנוח לא היה מבודד וכלל לא נטען כי מי מהנהנים מנע מבני משפחה אחרים
16 לבקר – אף מבחן זה לא יכול לסייע למתנגדים להוכיח קיומה של השפעה בלתי הוגנת.
- 17
18 **נסיבות עריכת הצוואה:**
- 19 71. בהתאם לסעיף 35 לחוק הירושה, הוראת צוואה המזכה את מי שערך אותה, היה עד
20 לעשייתה או לקח חלק בעשייתה – בטלה. יחד עם זאת, בהתאם לפסיקה, "אפשר
21 שמעורבות הנהנה לא תגיע עד כדי לקיחת חלק בעריכת הצוואה, אך תהווה ראיה
22 לכאורה להשפעה בלתי הוגנת על המצווה, או, למצער, שיקול רלוונטי להקמת חזקה
23 בדבר קיומה של השפעה כזאת עליו" (דנ"א 1516/95 עמ' 829).
- 24 72. יצוין כי במקרה זה נטענו ע"י הנתבעים טענות למעורבות בעריכת הצוואה, אם כי טענה זו
25 לא נטענה כעילה עצמאית לביטול הצוואה (במסגרת סעיף 35 לחוק) אלא כחלק ממבחן
26 המשנה לבחינת קיומה של השפעה בלתי הוגנת.
- 27 73. ביסוד סעיף 35 לחוק הירושה, מונחת חזקה חלוטה בדבר קיומה של השפעה בלתי הוגנת.
28 בפסיקה נמצאה אבחנה בפרשנות אשר ניתנה לחלופות השונות שבסעיף 35 לחוק. בעוד
29 שהביטוי "מי שערך את הצוואה" פורש באופן דווקני ומצמצם כמתייחס לתהליך
30 העריכה הלשונית של המסמך ויצירתה תוך שנקבע כי פעולות הזוכה, ככל שהיו קודם
31 לעריכת הצוואה או לאחר עריכת הצוואה, לא יפלו בגדרו, הרי שהביטוי "לקח חלק
32 באופן אחר בעריכתה" פורש באופן רחב, באופן המתייחס גם על השלבים שקדמו
33 לתחילת הליך ניסוח המסמך. כך, נקבע, כי גם מי שנטל חלק בהכנה ובתכנון של

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 15-06-64395-15 ד' ואח' נ' ד'
ת"ע 15-06-64334-15 ד' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון

תיק חיצוני: 23259

1 הצוואה יכול וייחשב כמי שנטל חלק באופן אחר בעריכתה. כן נקבע כי הביטוי "לקח
2 חלק באופן אחר בעריכתה" של הצוואה הינו ביטוי גמיש המתמלא תוכן על פי נסיבות
3 המקרה והמבחן – אם פלוני לקח חלק בעריכת הצוואה אם לאו – הוא, בסופו של דבר,
4 מבחן השכל הישר. השאלה האם הזוכה נטל חלק בעריכת הצוואה, תיבחן לפי מידת
5 המעורבות וחומריתה. ככל שהמעורבות והפעילות של הנהנה כבדה יותר, גסה יותר,
6 עמוקה יותר – תיפסל הצוואה. הצטברותם של אירועים וזיקות שכל אחד מהם
7 כשלעצמו אין בו כדי להציב תווית של נטילת חלק בעריכת הצוואה, עשויה ליצור את
8 אותה מעורבות בעריכת הצוואה שיש בה כדי לפסלה (ת"ע 14-06-5428 וההפניות
9 הרבות שם).

ראשית אתייחס לעדות עורך הצוואה:

12 74. הנוטריון, עו"ד ע' העיד בפניי בישיבת ההוכחות ביום 7.6.17, כאשר למועד החקירה הביא
13 עמו את תיק המסמכים הרלבנטי על מנת להיזכר בצורה מדויקת בתאריכים ובסדר
14 הדברים.

15 75. עורך הצוואה העיד, כי ביום 21.9.14 המנוח הגיע למשרדו, ללא שקבע עימו פגישה מראש
16 וכאשר נכנס למשרדו זכר שציין "אה אתה היית העו"ד של ***" כשכוונתו הייתה שעורך
17 הצוואה היה עורך דין וגם כיהן כראש עיריית **. עוד ציין עורך הצוואה, כי הגם שהוא
18 עורך צוואות רבות בהיותו נוטריון, מדובר במקרה מיוחד, הוא זכר את הדברים אשר
19 אירעו לא מזמן ואף זכר שהמנוח רצה לנשק לו את ידו כאשר אמר לו שלום, פרטים
20 קטנים אלה מעידים כי אכן הנוטריון זוכר את המקרה לפרטיו הקטנים, שכאמור
21 הגדירו במקרה מיוחד.

22 76. עוד ציין עורך הצוואה כי המנוח הביא עמו צוואה קודמת בעדים שנערכה ביום 3.3.14,
23 אותה ערך בפני עו"ד חליחל, והוא ביקש לשנותה. עורך הצוואה קיים בירור עם המנוח
24 מדוע נעשתה צוואה בעדים, בודעו כי עו"ד חליחל הינו נוטריון בעל וותק רב אף יותר
25 ממנו, ומדוע הוא מבקש לשנות צוואה לאחר חצי שנה. המנוח ציין בפניו, שהוא היה עם
26 הילדים אצל עו"ד חליחל והוא לא מרוצה מהצוואה.

27 77. נוכח ניסיונו הרב, לטענת עורך הצוואה, הדבר "הדליק לו נורה" לפיכך ביקש להיכנס
28 לעמקם של דברים, לעמוד על טיבו של המנוח ולהבין מה בדיוק קרה. לפיכך, אף שאל
29 את המנוח מדוע הגיע דווקא למשרדו, אשר נמצא בקומה שנייה, ולא נמצא על הכביש
30 באופן שעובר אורח יכול להיכנס אליו במקרה. המנוח הסביר שהוא היה במחלקת
31 המיסים של עיריית**, אשר צמודה למשרדו של עורך הצוואה וכאשר ראה שלט "עורך
32 דין" נכנס ולא ידע למי נכנס. עוד ציין עורך הצוואה שבצוואה הקודמת שהציג בפניו
33 הייתה גם תעודת רופא משפחה מקופת חולים כללית מיום 24.2.14, שם כתוב שהוא

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 15-06-64395-06 ד' ואח' נ' ד'
ת"ע 15-06-64334-06 ד' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון

תיק חיצוני: 23259

- 1 בהכרה מלאה ובדעה צלולה ואחראי על מעשיו, והעריך כי האישור הרפואי נעשה לצורך
2 עריכת הצוואה הראשונה בפני עו"ד חליחל.
- 3 78. עורך הצוואה שם לב לחלוקה המגוונת של העיזבון בצוואה הראשונה, במסגרתה אף העדיף
4 בני משפחה מסוימים, בירר עם המנוח מדוע ברצונו לשנותה, ואף ניסה להניא אותו
5 מהשינוי. אולם המנוח עמד על דעתו שזהו רצונו והיה מאוד כאוב על מספר דברים.
6 עורך הצוואה ציין, שלדברי המנוח חרף העובדה שיש לו 12 ילדים הוא לבד בבית "כמו
7 כלב" וחלק מילדיו אף פוגשים אותו ברחוב ולא אומרים לו שלום. כן ציין המנוח בפני
8 עורך הצוואה אזכרה של אביו אליה ילדיו לא הגיעו ולכן מבקש להוריש את רכושו
9 לשניים-שלושה ילדים שנמצאים עמו בקשר ועוזרים לו. כן הסביר המנוח לעורך
10 הצוואה את חזרתם של חלק מילדיו מהסכמתם לחתום על תצהיר הסתלקות מעיזבונה
11 של אימם. פעולה בה ראה חוסר אמון כלפיו. המנוח סיפר לעורך הצוואה, שהוא עושה
12 הכל לבד, הולך לשוק וקונה כל מה שהוא צריך, מתפלל שלוש תפילות בבית הכנסת,
13 קורא תהילים ורואה טלוויזיה.
- 14 79. עוד ציין עורך הצוואה, שהמנוח ידע מה היקף רכושו, ציין שיש לו שתי דירות אחת על
15 השנייה ברח' ***, כאשר הפרטים של הדירות נלקחו מהצוואה הקודמת. כן ציין את
16 רצונו לייעד חלק מהכספים להוצאות הכרוכות בביצוע אזכרות שלו ושל אשתו ואת
17 רצונו להפקיד את ספר התורה שכתב באחריות שני ילדיו.
- 18 80. כן ציין עורך הצוואה כי במהלך הפגישה הראשונה המנוח סיפר ארוכות על אשתו שהייתה
19 12 שנים בבית אבות ב*** ורק מספר ילדים ביקרו אותה.
- 20 81. עורך הצוואה ביקש מהמנוח להמציא לו אישור רפואי וציין, כי המנוח ידע לומר שיש לו
21 תעודה דומה. עורך הצוואה הבהיר לו שהוא מבקש תעודה נוספת לכל מקרה של
22 התנגדות בהמשך וקבע עמו פגישה ליום 21.9.14. המנוח המציא לעורך הצוואה תעודה
23 רפואית מיום 21.9.14, בה כתוב כי "המטופל צולל בדעתו ואחראי על מעשיו, מתפקד
24 באופן עצמאי". המנוח ביקש לברר מהי עלות שכר הטרחה וכאשר עורך הצוואה השיב
25 לו 2,000 ₪ - המנוח אף ניסה להתמקח על המחיר.
- 26 82. עורך הצוואה ציין, כי על דעת עצמו החליט שהוא יתעד את חתימת הצוואה, הגם שאין
27 מדובר בעניין שבשגרה נוכח העלות הכרוכה בהזמנת צילום והלוגיסטיקה, אולם הבין
28 כי מאחר שיש למנוח הרבה ילדים וישנה העדפה של חלקם "זה בטח לא יעבור חלק"
29 וזאת מניסיונו במקרים כגון דא.
- 30 83. עורך הצוואה הבהיר, שהצוואה נערכה בחדר הישיבות במשרדו ולשם אף הזמין את הצלם.
31 84. עוד הבהיר כי מהצילום ניתן להתרשם שנוסח הצוואה תואם את הדברים שהמנוח ביקש
32 לכלול בצוואה. מעבר לכך הבהיר, כי ברר עם המנוח במהלך הפגישה השנייה בטרם

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 64395-06-15 ד' ואח' נ' ד'
ת"ע 64334-06-15 ד' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון

תיק חיצוני: 23259

- 1 החתימה על הצוואה, כיצד הגיע למשרדו והמנוח השיב "לבד" ובהמשך נשאל האם
2 מישהו הכריח אותו או לחץ עליו לעשות את הצוואה והמנוח הבהיר שאף אחד ושהיא
3 נעשית מרצונו.
- 4 85. באשר להיכרות של עורך הצוואה עם ילדי המנוח ציין כי הוא מכיר אותם כתושבי העיר ***
5 לא באופן אישי, למעט הבת תובעת 3 אשר במועד הדיון זיהה כמי שעבדה אצלו במשק
6 ביתו למשך תקופה של כשנה לפני יותר מ-20 שנה, עובדה זו לא ידע במועד עריכת
7 הצוואה (וממילא המנוח לא הוריש לה דבר).
- 8 86. עדותו של עורך הצוואה הייתה מפורטת אמינה קוהרנטית ומדוייקת, תוך כדי עיון
9 במסמכים מתיק המסמכים שהביא עימו לדיון על מנת לדייק בפרטים הקטנים
10 ולהגישם בעת הצורך. עורך הצוואה זכר כאמור פרטים רבים מפגישותיו עם המנוח,
11 הקשה על המנוח על מנת לבחון צלילותו וגמירות דעתו, השיב בצורה ארוכה ומפורטת
12 לכל השאלות שנשאל בחקירה נגדית. התנהלותו הן בהליך עריכת הצוואה והחתימה
13 עליה והן בחקירה הנגדית – היתה מקצועית וללא רבב.
- 14 87. מניסיונו, ידע על ההתנגדות הצפויה נוכח הדרת חלק מהילדים וקיומה של צוואה קודמת
15 וטרח לצלם ולבקש אישור רפואי (הגם שאין חובה לכך ר' תקנה 4 (ה) לתקנות
16 הנוטריונים, התשל"ז-1977). כן ציין בחקירתו הנגדית כי שאל את המנוח אולי הדבר
17 יגרום לסכסוך בין הילדים והוא השיב כי כבר כיום הם מסוכסכים, תוך שהוא מבהיר
18 כי הנסיון להניא את המנוח נבע מרצונו לבחון את גמירות דעתו, והוא מתרשם כי
19 המנוח היה נחוש בצורה מוחלטת.
- 20 88. עוד הבהיר עורך הצוואה בחקירתו הנגדית כי חש שהמנוח כאוב במהלך הפגישה הראשונה
21 מהתנהגות ילדיו, ולא כועס או נסער כפי שניסו המתנגדים לטעון.
- 22 89. יוטעם כי הנסיון לטעון לקשר בין עורך הצוואה (עו"ד ע') לב"כ התובעים (עו"ד חניא) לא
23 צלח, לאחר שהובהר כי מדובר ביריבים פוליטיים לשעבר אשר מקיימים יחסים
24 קורקטיים בלבד (נוכח התמודדותם זה כנגד זה על ראשות העיר **), אם כי יצויין כי שני
25 עוה"ד כיהנו בעברם כראשי העיר). כך גם אין ממש בנסיון (הארוך, יש לומר) לטעון
26 לניגוד עניינים ולייצוג כפול של תובע 1 (הן ע"י עו"ד ע' והן של עו"ד חניא), שכן עו"ד ע'
27 ייצג את תובע 1 בבקשה לצו קיום צוואה בשלב בו טרם ידע על ההתנגדות.
28 הצילום:
- 29 90. הליך עריכת הצוואה לרבות החתימה עליה, צולם על ידי מר *** במשרדו של הנוטריון עו"ד
30 ע'. מר *** העיד בפניי והבהיר, כי מי שהיה נוכח בחדר הישיבות בזמן הצילום היה הוא,
31 עורך הצוואה והמנוח, כאשר במתחם של שאר המשרד היו עובדים שונים (פקידות
32 ועורכי דין), והבהיר כי הגיע לפני המנוח כ-5 דקות, כאשר המנוח נכנס למשרד לבדו.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 15-06-64395-06 ואח' נ' ד'
ת"ע 15-06-64334-06 נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון

תיק חיצוני: 23259

91. מר *** הוסיף, כי החדר היה סגור עם וילונות והוא אף ביקש שלא יעבירו טלפון לחדר בו
נערכה הצוואה, כדי שיהיה כמה שפחות רעש.
92. עדותו של מר *** מהימנה ולא עלה בידי המתנגדים לסתור אותה. הדבר עולה בבירור
מהצילום.
93. לטענת הנתבעים בתצהיריהם, נפל פגם בעריכת הצוואה מאחר שלא נכח בהקלטה רופא
מתורגמן ושני עדים. מעבר לכך שהנתבעים זנחו טענות אלה, ממילא אין בהן כל ממש.
מדובר בצוואה בפני רשות, אין צורך בנוכחות שני עדים ואין כל בסיס לדרישה לנוכחות
רופא בעת הצילום.
94. בכל הנוגע לשפה בה נכתבה הצוואה, הגם שנכתב ע"ג הצוואה כי היא תורגמה לשפה
המרוקאית, נטען ע"י המתנגדים כי המנוח דובר מרוקאית ואילו עו"ד ע' אינו דובר את
השפה המרוקאית אלא בליל של שפות ונראה מגמגם בהקלטה. ע"פ הנתען המנוח לא
הבין את עו"ד ע' ולהיפך. עוד טען נתבע 1 (סעיף 22 לתצהיר), שהנתבעים גייסו לעזרתם
"שני עורכי דין שהתנהלו בצורה לא ישרה ושמו דברים" בפיו של המנוח. יצויין כי
בחקירתו הנגדית חזר בו נתבע 1 מטענתו כנגד התנהלותם של עורכי הדין (עמ' 76, ש'
16). דברים דומים נטענו מפני שאר המתנגדים (אם כי הם התייחסו לעורך הצוואה אשר
שם את הדברים בפיו של המנוח).
95. טענות אלה יש לדחות מכל וכל.
96. בקלטת נראה המנוח משוחח בצורה עצמאית לחלוטין עם עו"ד ע', כשהוא צלול ואיתן
בדעתו. בתחילת השיחה ביניהם ציין עו"ד ע' כי היה במשרדו לפני יומיים כדי לעשות
לו צוואה (דיבר בערבית-מרוקאית) הפסיק אותו המנוח והדגיש (בעברית) "עשינו
חדשה". עו"ד ע' אומר (בעברית) אף אחד לא יודע מתי ... עד 120" והמנוח משיב
(בעברית) "רק אלוהים" עורך הצוואה שאל אותו (בעברית) האם הוא בריא והמנוח
השיב בעברית "ברוך ה'", הנוטריון מוודא שהמנוח מבין אותו והוא מאשר שכן.
הנוטריון מתייחס לצוואה שנערכה ע"י עו"ד חליחל והמנוח מדגיש מספר פעמים ברצונו
בצוואה חדשה. המנוח נשאל בערבית מה הוא רוצה שייכתב לגבי הבית ומשיב תובע 1
ותובע 2. עו"ד ע' שואל בערבית האם חצי וחצי והמנוח משיב בעברית מתובלת בערבית
"ישברו ראשם ביניהם" (יצוין כי מדובר בביטוי בערבית שלא מציין חלילה מאבק בין
האחים אלא משמעותו כי הם יסתדרו ביניהם). לאחר שנשאל האם חצי חצי מדגיש
המנוח "לאחר מיתה". עורך הצוואה מדגיש בפני המנוח כי יש לו זכות תמיד לשנות את
הצוואה עד מאה ועשרים. המנוח אישר את אופן חלוקת הרכוש שהוקראה ע"י עו"ד ע'
וחילופי הדברים ביניהם מעידים על הבנתו של המנוח ורצונו. תוך כדי הקראת הצוואה

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 15-06-64395-15 ד' ואח' נ' ד'

ת"ע 15-06-64334-15 ד' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון

תיק חיצוני: 23259

- 1 בחר המנוח להעיר הערות שונות. עו"ד ע' שאל את המנוח אם מישהו לחץ אותו לעשות
2 את הצוואה והוא השיב (בעברית) "שום דבר" והדגיש כי זה רצונו.
- 3 97. עורך הצוואה, הבהיר בכנות בחקירתו הנגדית, כי הוא לא היה "כזה חזק" בערבית
4 מרוקאית והוריו לא יוצאי מרוקו, אולם הוא גר שנים רבות בשכנות עם עולים ממרוקו
5 והוא מתקשר עמם בצורה טובה, כן ציין שהוא דובר ערבית טוניסאית וערבית
6 פלסטינאית ויודע לדבר באופן שוטף, את השפה המרוקאית הוא מבין די טוב ומשוחח
7 בשפה זו. בהקשר זה יוטעם כי גם העוזרת שטיפלה במנוח כשלוש שנים, דוברת ערבית
8 (שפת אם), והעידה כי דיברה עימו קצת בעברית וקצת במרוקאית שזה קרוב לשפה
9 שלה הגם שהיא דיברה בערבית והם הבינו האחד את השני (עמ' 102 ש' 9-13).
- 10 98. בהקלטה עולה ניתן בבירור כי המנוח ועורך הצוואה הבינו היטב זה את זה ושיחתם
11 נעשתה תוך עשיית שימוש במונחים פשוטים בשפות ערבית ועברית ובמרוקאית
12 בסיסית.
- 13 99. באשר לטענת אי ידיעת המנוח קרוא וכתוב מעבר לאמור לעיל, מהקלטת בה צולם המנוח
14 בעת עריכת הצוואה עולה בבירור כי המנוח אמר מה ייעשה ברכושו בע"פ, והנוטריון
15 חזר ותרגם למנוח את תוכן הצוואה לשפה המרוקאית.
- 16
17 מעורבותם של התובעים:
- 18 100. טענתו של נתבע 2 לעניין מעורבותם של התובעים בעריכת הצוואה התבססה על
19 ההשערה שהמנוח היה אדם פרימיטיבי ולא ידע בכלל מה זו צוואה, זאת חרף העובדה
20 שהמנוח ערך מספר צוואות.
- 21 101. במאמר מוסגר, יצויין כי בניגוד לטענת התובעים לפיה לא היו מודעים לעובדה שאביהם
22 ערך צוואה, הדברים נסתרו במהלך חקירתם הנגדית. ר' עדות נתבע 2 בעמ' 21, שורות
23 17-25. נתבעת 7 בעדותה טענה תחילה כי לא ידעה בכלל על שום צוואה (עמ' 41, שורה
24 29), אולם בהמשך טענה כי כאשר תובעת 4 רצתה לעשות את הצוואה למנוח היא
25 הייתה עוזרת לנתבע 4 על מנת שישתוק (עמ' 44, שורות 15-20). נתבע 6 אישר, כי היה
26 מודע לצוואה אחת (עמ' 63, ש' 12 ואילך) ובהמשך עדותו טען כי לאחר שנודע להם
27 שתובע 1 ושאר האחים עושים "קנוניה" עם הצוואה של המנוח, חלק מהאחים ביקשו
28 לבטל את תצהיר ההסתלקות מעיזבונה של אימם. נתבע 1 טען שידע שיש צוואה
29 בעקבות הערותיה של אשתו של תובע 1 בוויכוחים המשפחתיים, שאמרה מי רשום ומי
30 לא רשום בצוואה (עמ' 72, ש' 10-13) ובהמשך ציין, כי היה מודע לצוואה כאשר הגיע
31 לעו"ד חליחל לבטל את תצהיר ההסתלקות (עמ' 74, ש' 3-5).

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 64395-06-15 ואח' נ' ד'

ת"ע 64334-06-15 נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון

תיק חיצוני: 23259

102. את מעורבותה של הבת תובעת 4 הסיק נתבע 2 מעצם העובדה שהיא עוסקת במקצוע עריכת הדין, כך גם נתבע 4 (סעיף 5 לתצהירו) ונתבעת 7 (עמ' 47, שורות 13-17) ואת מעורבותה של תובעת 3 הסיק נתבע 2 מהעובדה שהיא "ביחד עם התובעים", קרי עם "הקבוצה השנייה" של האחים, הגם שהיא הודרה מהצוואה (עמ' 20, שורות 16-22). נתבע 1 טען, כי תובע 2 לא ביקר את האם בבית אבות אף לא פעם אחת ואת ההסבר איך יכול להיות שחרף התנהגותו הוא נכלל בצוואה, תלה בעובדה שתובע 2 קרוי על שם אביו של המנוח וכי גם לו יש נכד בשם ניסים והוא אוהב אותו יותר מכולם (עמ' 74, ש' 9-19). דווקא הסבר זה מעיד על הגיונה של הצוואה ולא על השפעה בלתי הוגנת על המנוח או מעורבות אחרת מצידו של תובע 2. באשר לתובעת 4, טען נתבע 1 כי היא עשתה למנוח שטיפת מוח ולשאלת בית המשפט, איך הדבר עולה בקנה אחד עם הטענה שהיא ביקרה אותו בתדירות נמוכה מאוד, לא היה לו הסבר מניח את הדעת.
103. המתנגדים ניסו לטעון, כי תובעת 3 עומדת לצידם של התובעים בגלל שהיא עובדת אצל תובע 1 במשק בית וככל הנראה הבטיח לה שאם תהיה איתו הוא ייתן לה נתח (ראה למשל עדות נתבעת 7, עמ' 46, שורות 27 ואילך). נתבעת 7 אישרה שכל טענותיה בעניין הקשר בין תובעת 3 לתובע 1 מקורן בהשערה שלה.
104. אף הטענות להתנהגות גסה מצידו של תובע 1 כלפי המנוח, אשר נטענו בתצהירים בצורה מוחלטת, סוייגו בחקירות הנגדיות. יודגש כי מספר הפעמים בהם העדים היו נוכחים במפגשים בין תובע 1 למנוח היה מועט ביותר. כך למשל נתבע 2 ציין כי ההתנהגות של תובע 1 למנוח בצורה גסה הינה מתוך הפעם או פעמיים שנתקל עם אחיו תובע 1 בבית המנוח (עמ' 19, שורות 9-10). כן יצוין, כי אף נתבע 4 אישר בחקירתו שבדרך כלל תובע 1 היה בא לבקר את אביו כאשר העוזרת הייתה בבית (עמ' 30, שורה 11), אולם המטפלת בחקירתה הנגדית לא אישרה כל אלימות מצידו של תובע 1 כלפי הבן נתבע 4, ואף שיבחה את הקשר ביניהם: הגב' ג'מילה העידה כי המנוח מעולם לא שוחח עימה על הרכוש אותו מתכוון להותיר לילדיו אולם כל הזמן ציין בפני את עזרתו של תובע 1 (עמ' 103 ש' 1) ולגבי הכסף בלבד ציינה שהוא אמר שיתן לתובע 1.
105. יוטעם כי לטענת המתנגדים, תובע 1 הפעיל על המנוח לחץ רב להוציא את בנו נתבע 4 ונתבע 3 מביתו. נתבע 1 טען כי תובע 1 ניסה להשפיע על אביו למכור את הבית בו התגורר ולרכוש בית קטן יותר אולם המנוח לא הסכים (סעיף 5 לתצהירו), ונתבע 6 ציין כי השערתו בדבר ההשפעה הרעה של תובע 1 על האב מקורה ברצונו של תובע 1 להוציא את אחיו שהתגוררו בבית המנוח, הגם שאין להם איפה לגור (עמ' 64, ש' 17-19). לטעמי, העובדה כי המנוח לא עשה זאת ועד מותו שני בניו המשיכו להתגורר בביתו, מעידה על רצונו החופשי של המנוח, ועל פעולותיו בניגוד לעמדתו של בנו תובע 1.

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 15-06-64395-06 ד' ואח' נ' ד'
ת"ע 15-06-64334-06 ד' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון

תיק חיצוני: 23259

106. בכל הנוגע לסיוע שהעניק המנוח לתובע 1: תובע 1 נחקר בחקירתו הנגדית על הסיוע בסך של 100,000 ₪ שקיבל מאביו, והבהיר כי אביו הלווה לו את הסכום לאחר שרכבו הושבת, ומתוך חשש לעליית מחירי הרכב, לווה מאביו את הסכום, ותוך פרק זמן של חודש ימים השיב לו 100,250 ₪ כולל ריבית (ר' מסמך העברה מחשבון הבנק של תובע 1 לחשבונו של המנוח בסך של 100,250 ₪ - נ/1. העברה זו אף מתועדת בתדפיס חשבון המנוח בבנק דיסקונט ת/2).
107. הטענה של נתבע 1 לפיה יש לו מסמכים מהבנק שתובע 1 משך סך של כ-50,000 ₪, חלק מהסכום לחשבון שלו וחלקו לחשבון של אשתו (מעבר ל-100,000 השקלים שהמנוח עזר לתובע 1), לא נתמכה בכל ראיה. הגם שטען שיש לו תדפיס בנק המאשר זאת – תדפיס זה לא הוצג בפני תובע 1 במהלך חקירתו הנגדית. כן יצויין כי התדפיסים מחשבון המנוח בבנק הפועלים ובבנק דיסקונט (ת/2 ו-ת/3) לא מעידים על ההעברות הנטענות.
108. יצוין, כי עדותו של הבן נתבע 4 התאפיינה בהפכפכות והתחמקות ממתן תשובות לשאלות שנשאל. העדות הייתה לא סדורה, מלאת סתירות וחסרת היגיון פנימי. כך למשל, באשר לטענה שהתובעים ובעיקר הבן תובע 1, נהגו להלעיט את אביהם בכמויות אלכוהול ודאגו לרכוש עבור המנוח מארזים של בקבוקי ערק מזוקק (עמ' 30, שורה 23 עד עמ' 31 שורה 21), אישר כי למעלה משלוש שנים לפני מותו של המנוח - המנוח לא נגע באלכוהול למעט יין לקידוש (עמ' 31, שורה עד עמ' 32 שורה 3). ר' בעניין זה הבהרתו של נתבע 6 בחקירה הנגדית, לפיה הטענה של מתן אלכוהול למנוח התבססה על מקרה שארע באירוע משפחתי לפני 10-12 שנה, בו המנוח השתכר לחלוטין לטענתו בגלל תובע 1 (עמ' 65 ש' 14-9 וארוע נוסף בו ראה את המנוח שותה ערק כשתובע 1, חבר נוסף והמנוח עשו "על האש" עמ' 67 ש' 4 ואילך). טענתו כי שמה של הבת תובעת 3 שורבב לצוואה, הגם שבקלטת היא לא מוזכרת, ובפועל תובעת 3 הודרה מהצוואה. לטענת נתבע 4, הוא היה בבית במועד בו תובע 1, תובעת 4 ותובעת 3 נכנסו לבית לאחר מות המנוח, ולקחו את כל הכסף המזומן (5,000 \$ וסכום נוסף בסך של 30,000 ₪) וק"ג הזהב שהיה בבית. עוד טען כי באותו מועד "ישב בצד, לא אמר כלום ומכל הכאב היה למעלה וישב בשקט והמשיך לשכב על המזרן שלו" (עמ' 33, שורות 20-31). גרסה זו אינה סבירה בעיני, בין היתר נוכח התרשמותי מהתנהגותו של נתבע 4 לכל אורך הדיונים, לרבות במהלך העדויות, אשר לא חדל מלהעיר הערות תוך כדי העדויות, להתפרץ ולעיתים אף הוצא מאולם בית המשפט. לא סביר בעיני שמעשה שכזה של גניבת מזומנים וזהב בנוכחותו יזכה מצידו לשתיקה והמשך שכיבה על המזרן. בשולי הדברים יצויין כי התיק במשטרה נסגר (עמ' 35, שורות 6-8).
109. כן ר' עדותו של נתבע 4 בעניין צירוף תובע 1 ותובע 2 כמורשי חתימה בחשבונות הבנק של המנוח, כאשר נתבע 4 כלל לא ידע להצביע על הבנקים בהם נוהלו חשבונותיו של

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 15-06-64395-06 ואח' נ' ד'
ת"ע 15-06-64334-06 נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון

תיק חיצוני: 23259

- 1 המנוח (עמ' 36, שורות 13-5) וטענותיו לפיהן תובע 1 היה לוקח את המנוח לבנק כאשר
2 תחילה טען שהוא ראה זאת, אולם כאשר נשאל על ידי בית המשפט האם ראה במו
3 עיניו - טען שסיפרו לו (עמ' 35, שורות 30-25). כך אף טענותיו של נתבע 3 לפיהן תובע 1
4 ותובעת 4 היו מתכנסים בבית המנוח ומדברים בשקט על מנת "להעיף" מהבית את
5 נתבע 4 ונתבע 3, מקורן בעיקר בדברים ששמע מנתבע 4.
- 6 עוד טען נתבע 4 כי גם על הצוואה הראשונה, אשר לטענתו הוכנה בתוך הסלון של הבית,
7 חתם המנוח כאשר הוא "על כוס ערק" ולאחר שילדיו: תובע 1, תובע 2 ותובעת 4, השקו
8 אותו באלכוהול (עמ' 29, שורות 13-10). מנגד אישר כי שלוש שנים לפני מותו המנוח לא
9 נגע באלכוהול (קרי עוד במועד עריכת הצוואה הראשונה). כן נתבע 2 טען בחקירתו
10 הנגדית, שהבת תובעת 4 הייתה בנתק שנים ארוכות עם המנוח ועזבה את הבית כבר
11 בגיל 14 (עמ' 18, שורות 23-19) ונתבע 1 העיד, כי תדירות ביקוריה של תובעת 4 הייתה
12 אחת לשנה (עמ' 73, ש' 8-7). כל אלה, ועוד (כפי שפורט בהרחבה לעיל), מעידים על
13 חולשת הטענות בדבר המעורבות בעריכת הצוואה.
- 14 **לסיכום נקודה זו:** משעולה כי בעת החתימה על הצוואה הגיע המנוח בכוחות עצמו
15 למשרדו של עורך הצוואה ואף נכח לבד במשרדו במועד החתימה על הצוואה, ומשהוכח
16 כי המנוח היה בעל עצמאות שכלית-הכרתית לערוך את הצוואה, בכל אלו יש כדי לקבוע
17 כי בשלב המהותי של עריכת הצוואה לא היתה מעורבות של מי מהתובעים, מעורבות
18 אשר לכתחילה נטענה תוך הסתמכות על השערות כלליות ובלתי מבוססות. בהקשר זה
19 יוטעם כי הפסיקה התייחסה לשלבים המכריעים של עשיית הצוואה בהם הנהנה לא
20 היה מעורב, כאשר נדחו טענות למעורבות בעריכת הצוואה, חרף פעלתנות קודמת אצל
21 המצווה. ר' הפסיקה שצוטטה בע"א 851/79, 160/80 **בנדל נ' בנדל**, פ"ד לה (3) 101,
22 וע"א 2098/97 **בוסקילה נ' בוסקילה ואח'**, נה(3) 837 (2001) שם היתה מעורבות
23 בנסיבות חמורות הרבה יותר מהמקרה שבפניי.
- 24 לא הונחה כל תשתית ראייתית שהיא להוכחת הטענה למעורבותם של התובעים לרבות
25 ובעיקר הבן תובע 1 (כלפיו הופנו עיקר החיצים) בניסוח הוראה מהוראות הצוואה או
26 בעריכתה ואני דוחה טענות אלה.
- 27 בהתאם להלכה הפסוקה, אין די בחשש להשפעה בלתי הוגנת ו/או בחשד למעורבות
28 בצוואה. לא תוכנה של הצוואה הוא שקובע את קיומה של אי ההגינות שהשפעה, אלא
29 הליכי עריכתה. השפעה אפשרית נלמדת מהשתתפות בהליכי עריכת הצוואה. באין
30 השתתפות, אין להסיק השפעה אפשרית ממה שכתוב בצוואה עצמה, אפילו הוגדל בה
31 חלקו של הנהנה (ע"א 750/90 **כולל בית יהודה נ' גוטר**, פ"ד מה (1) 498, 502).
- 32
33

שאלת הגיונה של הצוואה:

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 15-06-64395-06 ואח' נ' ד'
ת"ע 15-06-64334-06 נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון

תיק חיצוני: 23259

114. על פי מבחן זה, על מנת לקבוע האם הצוואה משקפת את רצונו האמיתי של המצווה, יש לבחון האם הצוואה סבירה על פי הבנת השופט את הגיונו של המצווה. השופט יוכל לבחון זאת באמצעות הראיות המובאות לפניו. "מן הראיות הבאות לפני בית-המשפט, במסגרת הדיון בתוקפה של הצוואה, קרוב שתצטייר בפניו תמונת חייו של המצווה עובר לכתיבת הצוואה, קשריו החברתיים, ערכיו והעדפותיו; ויעלה בידו לבדוק אם הצוואה, מנקודת מבטו המשוערת של המצווה, נראית לכאורה הגיונית. תשובה חיובית לשאלה זו תחזק את ההערכה כי הצוואה משקפת את רצון המצווה... מנגד, כאשר תוכן הצוואה נראה בלתי סביר, יש מקום לבדוק היטב את כשרות הצוואה..." (דנ"א 1516/95, בעמ' 844).
115. מעיון בצוואה לא ניתן לומר שתוכנה בלתי סביר. המנוח הסביר את הסיבה לעריכת צוואה חדשה בכך שחלק מילדיו לא מבקרים אותו ולא מזמינים אותו לביתם, את חזרתם מהסתלקות מעזבונו של האם ראה כחוסר אמון (תוך שהוא מבהיר כי הם יהנו מחלקה של האם בעזבונו). כן הסדיר בצוואה את העניינים הקרובים לליבו: הוראות בדבר עריכת האזכרות לו ולאשתו המנוחה (תוך מתן הוראות באשר לשימוש בכספיו בבנק הבינלאומי, לטובת האזכרות), והוראות באשר לשמירת ספר התורה שרכש, ביצוע תיקונים או החלטה לאיזה בית כנסת להעבירו.
116. אציין כי התרשמתי שכאשר המתנגדים רצו לתמוך את טענותיהם בדבר בידודו של המנוח ע"י תובע 1, והשפעתו הרעה עליו – טענו כי המנוח נהג איפה ואיפה בנכדיו ובילדיו מנגד – כאשר רצו לתמוך את טענותיהם בדבר "הפתעתם" מהצוואה שמדירה חלק מהאחים, טענו כי המנוח נהג בילדיו שווה בשווה. כך, למשל: טענות המתנגדים לעניין אפליית המנוח בכל הנוגע למתנות שהעניק לנכדיו, כאשר על פי הנטען בחר המנוח להעניק אלפי שקלים לילדיו של תובע 1, אולם שקלים בודדים לשאר הנכדים (למשל עדות נתבעת 7 בעמ' 45, שורות 26-30), מעבר לכך שהדבר לא מתיישב כאמור עם טענת המתנגדים ועדיהם, לפיה רצונו של המנוח לשוויון בין ילדיו, אף הבת נתבעת 7 אישרה כי לא ראתה את הסכומים שהמנוח נתן לילדיו של תובע 1, אולם "כולם דיברו על זה" (עמ' 45, שורות 30-31). גם נתבע 3 טען כי המנוח לא עשה אבחנה בין ילדיו וכולם שווה בשווה (עמ' 59 ש' 17-18) וטען כי המנוח כל הזמן אמר לו "הילדים שלי שווה בשווה" (עמ' 59, שורה 22). נתבע 1 טען, כי בכל המסיבות שהמנוח ישב הוא אמר "הילדים שלי כולם שווה בשווה" (עמ' 75, ש' 24-26), אולם בהזדמנויות אחרות בעדותו טען כי המנוח העביר לתובע 1 סך של 100,000 ₪, מעבר לסכומים נוספים שתובע 1 משך מחשבונות המנוח על פי הנטען, וכי לתובע 1 הייתה השפעה גדולה עליו.
117. יצוין כי נתבעת 7 (אשר ע"פ שתי הצוואות הקודמות זכאית רק לסכום קצוב בסך של 25-26 אלף ₪) טענה כי היתה עדה לדבריו של אביה המנוח לפיהם כל מה שיש לו יחולק

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 15-06-64395-06 ואח' נ' ד'
ת"ע 15-06-64334-06 נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון

תיק חיצוני: 23259

- 1 שווה לכולם. רצון נטען זה של המנוח לא בא לידי ביטוי באף אחת מצוואותיו, אשר בכל
2 הצוואות הוריש בצורה לא שווה את רכושו.
- 3 118. גם טענתה בתצהיר לפיה המנוח הביע רצון שביתו "ישאר לאחים שאין להם איפה לגור,
4 נתבע 4 נתבע 5 ונתבע 3, וכל מי שירצה לבוא להתארח אצלם מוזמן" (סעיף 10
5 לתצהירה) לא נתמכה בכל ראיה שהיא, לרבות בעדויות שאר האחים, ולא באה לידי
6 ביטוי באף אחת מהצוואות.
- 7 119. מר יוסף, חברו של נתבע 1, טען כי המנוח שוחח עימו טלפונית ובשיחה רמז לו כי
8 בכוונתו לערוך צוואה. בשיחה זו לטענת מר יוסף, ביקש מהמנוח לסייע לביתו הגדולה
9 שיש לה מצב כלכלי קשה והיא העתיקה את מגוריה ועברה לגור לידו על מנת לעזור לו.
10 סבורני כי את תשובת המנוח לפיה "כל ילדיו שווים", והוא לא עושה פרוטקציה לאף
11 אחד, ניתן לראות כהתחמקות מחשיפת רצונו באשר לאופן בו יחולק עזבונו בפני אדם
12 זר, ולא מעבר לכך.
- 13 120. העד *** טען בתצהירו, שהמנוח שוחח עמו בכמה הזדמנויות לגבי הירושה שישאר
14 לילדיו וטען, כי המנוח אמר לו כי בכוונתו להותיר את הדירות "לבנים שאין להם איפה
15 לגור" ולגבי הכסף, היה מעוניין שהוא יתחלק בצורה שווה בין כל ילדיו. יחד עם זאת,
16 בחקירתו הנגדית אישר העד שהמנוח כלל לא שיתף אותו בצוואות הקודמות שערך (עמ'
17 14, שורות 17-18) וכלל לא ידע על הצוואה נשוא הליך זה (עמ' 15, שורות 6-7). למעשה
18 כל עדותו ותצהירו התבססו על ספקולציות הערכות ומסקנות שלו בדבר השפעה בלתי
19 הוגנת (עמ' 15 ש' 14-31), לרבות בעקבות שיחותיו עם חברו נתבע 1, בנו של המנוח
20 המתנגד לקיום הצוואה.
- 21 121. ויודגש: אף אם היו הנתבעים מצליחים להוכיח כי רצונו של המנוח היה להוריש את
22 רכושו בצורה שווה לילדיו, "אין אנו חסרים מקרים בהם ניתן להסיק מה היה אומר
23 נפטר לגבי מה שיעשה ברכושו לאחר מותו, אילו אך זכה לומר דבריו באותו ענין. ואף
24 על פי כן, גם במקרים אלה, אם המנוח לא הספיק להביע ממש את רצונותיו בנוסח סופי
25 ומוגדר אין בית המשפט יוצר עבורו צוואה, והרכוש יחולק על פי החוק, בהעדר צוואה,
26 או על פי צוואה קיימת שטרם בוטלה" (ע"א 405/88 רבי ארנו ארנסט (יוסף ישראל) נ'
27 זורה לב (31.12.1988)).
- 28 122. לעיתים, מספר היורשים על-פי הצוואה יכול להוות שיקול נוסף העשוי להנחות את
29 בית-המשפט בבחינת העובדות שברקע הנישול: "כאשר הנהנה, שלגביו מבקשים להחיל
30 את החזקה, נקבע על-ידי המצווה כיורש יחיד או עיקרי של נכסי העיזבון, הנטייה
31 לקבוע שהייתה השפעה בלתי הוגנת מצדו על המצווה תהיה חזקה יותר מאשר במקרה
32 שבו חילק המצווה את ירושתו בין יורשים מספר" אך גם לשיקול זה יש להתייחס
33 בזהירות (דנ"א 1516/95, עמ' 813). עוד נפסק כי נישול חלק מהילדים אינו מעיד על

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 15-06-64395-ד' ואח' נ' ד'
ת"ע 15-06-64334-ד' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון

תיק חיצוני: 23259

- 1 השפעה בלתי הוגנת: "יצירת מעין חזקה לפיה הוראות צוואה שאינן קובעות חלוקת
2 רכוש המצווה בין ילדיו באופן שווה מבחינה פורמלית מעידות על השפעה בלתי הוגנת
3 שהופעלה עליו, אינה עולה בקנה אחד עם עקרון העל בדיני הירושה לפיו יש לקיים את
4 רצון המת, ויתרה מזו – חותרת תחתיו. יתר על כן, קבלת טענה ממין זה תפתח פתח
5 לתקיפת צוואות בעילה של השפעה בלתי הוגנת כל אימת שאדם הניח אחריו צוואה
6 שאינה קובעת חלוקה שווה של רכושו בין יורשיו על פיו דין, ולמצער, בין ילדיו" תמ"ש
7 6479-09-11 פלוני נ' אלמוני (22.03.2017)
- 8 .123. לסיכום נקודה זו: תוכנה של הצוואה לא נראה בלתי סביר, והגיונה הוסבר ע"י המנוח.
9 הטענה בדבר כוונת המנוח בחייו בדבר חלוקת רכושו באופן שווה בין ילדיו לא נתמכת
10 בחומר הראיות ואף אילו הוכחה, לא היה בה כדי לסייע לנתבעים.
11
- 12 **לסיכום:**
- 13 .124. בטלות צוואה מחמת השפעה בלתי הוגנת אינה דבר של מה בכך. במקרה שבפניי, כל
14 הטענה בדבר השפעה בלתי הוגנת הינה ספקולטיבית והתבססה על הערכות של
15 המתנגדים והעדים מטעמם.
- 16 .125. לא הונחה בפני תשתית ראייתית במידה הנדרשת להוכחת השפעה בלתי הוגנת או
17 להקמתה של החזקה להשפעה כאמור. ממכלול הראיות שוכנעתי שהצוואה משקפת את
18 רצונו האמיתי והבלתי תלוי של המנוח ולא מצאתי שתוכנה או נסיבות עריכתה
19 מלמדים על השפעה בלתי הוגנת של מי מהנתבעים עליו.
20
- 21 **סוף דבר:**
- 22 .126. בנסיבות אלו, מכל הנימוקים שפורטו בהרחבה לעיל – אני מורה כדלקמן:
23 א. הבקשה לקיום צוואת המנוח מיום 23.09.14 (ת"ע 15-06-64334) - מתקבלת.
24 ב. ההתנגדות לקיום צוואת המנוח (ת"ע 15-06-64395) – נדחית.
25 ג. ניתן בזאת צו לקיום צוואת המנוח מיום 23.09.14. על התובעים להמציא פסיקתא
26 לחתימה בהתאם לתקנות הירושה.
- 27 .127. בראי השיקולים שהותוו בפסיקה בעניין פסיקת שכר טרחה ריאלי וסבירות ההוצאה,
28 בשים לב להתנהלות הנתבעים שטענו טענות ללא ביסוס ראוי, וכן בשים לב למהות
29 ההליך, מורכבותו, מספר ימי הדיונים ושעות הדיונים הרבות כאשר חרף צמצום עילות
30 ההתנגדות לעילה אחת, הביאו הצדדים עדים רבים, אשר נחקרו באריכות יוצאת דופן.
31 החקירות הנגדיות נפרסו על פני לא פחות מ-125 (!) עמודי פרוטוקול על פני ארבע
32 ישיבות הוכחות, ומשנדחתה התנגדותם לקיום צוואת המנוח, הנתבעים ישאו בהוצאות

בית משפט לענייני משפחה בצפת

ת"ע 15-06-64395-ד' ואח' נ' ד'
ת"ע 15-06-64334-ד' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון

תיק חיצוני: 23259

- 1 משפט בסך כולל של 24,000 ₪. סכום זה ישולם לתובעים בתוך 30 יום מהיום שאם לא
2 כן, יישא הסכום הפרשי הצמדה וריבית כחוק.
3 128. ניתן לפרסם בהשמטת פרטים מזהים.
4 129. המזכירות תסגור את התיקים ותמציא לצדדים.
5
6 ניתן היום, י"ח אייר תשע"ח, 03 מאי 2018, בהעדר הצדדים.
7

אביבית נחמיאס, שופטת

- 8
9
10
11